

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Оксана Жук

Львівський національний університет імені Івана Франка
79008 м. Львів, проспект Свободи, 18
e-mail: oksana.zhuk@lnu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-0979-6028

Анотація. Розглянуто особливості функціонування ринку праці України в умовах війни. Проаналізовано останні зміни на ринку праці у період повномасштабного вторгнення РФ, здійснено порівняння із попередніми періодами за показниками безробіття, кількості вакансій та навантаження на одну вакансію. Проведено аналіз галузевої, професійної та географічної структури національного ринку праці за останній рік, рівня середньої заробітної плати. Визначено найбільш затребувані сфери діяльності, професії та особливості попиту роботодавців та пошукувачів роботи у 2022-2023 роках. Окреслено першочергові напрями відновлення і розвитку ринку праці у воєнний та післявоєнний періоди. Обґрунтовано, що підтримка та розвиток ринку праці є однією із безпосередніх потреб післявоєнної розбудови економіки України, а забезпечення роботою – невід’ємна частина соціальної політики повоєнного відновлення та економічної безпеки країни.

Ключові слова: ринок праці, війна, безробіття, роботодавці, вакансія, дистанційна робота, міграція, релокація, середня заробітна плата.

Постановка проблеми. Війна, що триває в Україні вже майже рік внаслідок повномасштабного вторгнення РФ, безумовно, нанесла величезні збитки українській економіці: відбулося значне руйнування інфраструктури і житла; втрата, згорання чи релокація виробництв; зменшення доходів населення, зростання безробіття, вимушена зовнішня і внутрішня міграція, виснаження заощаджень, труднощі із логістикою та інші.

Одним із багатьох соціально-економічних наслідків цієї війни є значні негативні зміни у структурі та функціонуванні ринку праці України. Відповідно без належної роботи бізнесу і ринку праці неможливою є перемога у війні та відновлення країни у післявоєнний період. Тому важливою науково-практичною проблемою у сучасних умовах є дослідження, аналіз та оцінення останніх змін на ринку праці України з метою пошуку перспективних напрямів його відновлення і розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над дослідженням багатьох проблем функціонування вітчизняного ринку праці, формування і розвитку людського потенціалу України, соціальної сфери працює значна кількість учених та практиків, зокрема, Л. Балабанова, О. Грішнова, В. Данюк, О. Іляш, Г. Завіновська, Г. Захарчин, А. Колот, Е. Лібанова, Г. Міщук, Г. Назарова, І. Петрова, В. Петюх, В. Приймак, У. Садова, О. Сардак, Л. Семів, Й. Ситник, О. Стефанишин та інші. Серед останніх

публікацій варто відзначити роботу М. Кічурчак, у якій автор виокремлює основні економічні детермінанти і наслідки війни в Україні [1], аналітичну роботу дослідників Центру Разумкова О. Пищуліної та К. Маркевич [5], дослідження ринку праці від аналітиків Національного інституту стратегічних досліджень [10]. Проте, проблематика подальшого вивчення ринку праці України не втрачає актуальності, особливо зважаючи на постійні зміни та виклики сучасного бізнес-середовища, зокрема, на перебування нашої країни у складних умовах повномасштабної війни з РФ, і потребує нових та якісних розробок.

Постановка завдання. Метою статті є виявлення та оцінення сучасних тенденцій на ринку праці України і пошук першочергових напрямів його стабілізації, відновлення та розвитку, зважаючи на особливо складні умови його функціонування в умовах воєнного стану.

Методи дослідження. У статті використовуються традиційні загальнонаукові методи дослідження такі як: аналітика та порівняння (під час дослідження поточних показників ринку праці із показниками попередніх періодів, виокремлення тенденцій), графічний (для наочного зображення окремих структурних елементів ринку праці), аналізу і узагальнення (при опрацюванні останніх досліджень із обраної проблематики, пошуку напрямів відновлення ринку праці тощо).

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно із попереднім звітом МОП від початку російського вторгнення в Україну було втрачено приблизно 4,8 млн. робочих місць і за прогнозами цей показник може зрости до 7 млн [2]. Проте вже восени 2022 року організація оцінила ситуацію дещо оптимістичніше – 2,4 млн. робочих місць [3], що є результатом зупинення, а подекуди й зменшення територій активних бойових дій, а також, на нашу думку, наслідком певної адаптації населення та роботодавців до нових реалій організації праці (релокація бізнесу, дистанційна (віддалена) робота, скорочення робочого часу, зміна умов праці тощо).

Втрата робочих місць у регіонах активних бойових дій, значна внутрішня та зовнішня міграція працездатного населення, залучення осіб працездатного віку до оборони країни, зменшення активності бізнесу загалом, зниження доходів, а відтак – виснаження заощаджень населення, зумовили критичну ситуацію на ринку праці, особливо у перші місяці війни. Варто звернути увагу на певну складність отримання актуальної та достовірної інформації для проведення аналізу ринку праці в умовах війни, адже офіційна статистика часто є неповною і відстає у часі. Так, Державна служба статистики України тимчасово припинила дослідження ринку робочої сили, а інформація реєстру Державної служби зайнятості відображає лише невеликий сегмент ринку праці – офіційно зареєстрованих безробітних. Тому сьогодні при дослідженні багатьох соціально-економічних питань ринку праці аналітики часто користуються статистикою та іншими даними відомих українських інтернет-порталів із працевлаштування, які працюють з достатньо великими базами даних.

Згідно даних Державної служби зайнятості України у 2022 році її послугами скористалися 868 тис. зареєстрованих безробітних, що на 27% менше, ніж у 2022 році, проте це не означає, що ситуація із безробіттям у країні покращилась. Значним є дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили (рис. 1). Так, на 1 січня 2023 року, в середньому по Україні, на одне вільне робоче місце претендувало 9 безробітних порівняно із 7 особами станом на 1 січня 2022 року [4]. Проте, реальний рівень безробіття в Україні є значно вищим за офіційні показники. Так, Міністерство економіки оцінює кількість безробітних в Україні у 2,6 млн. осіб.

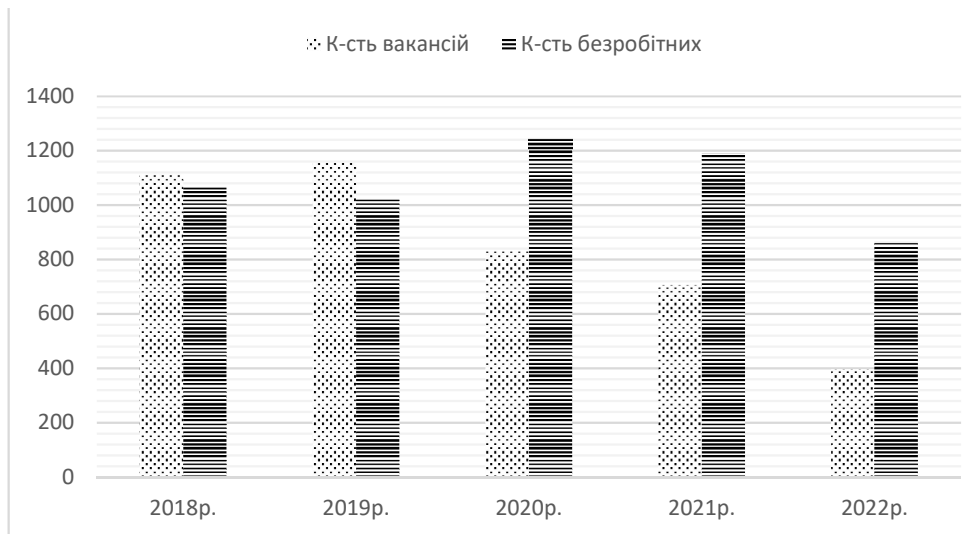

Рис. 1. Кількість вакансій та безробітних на зареєстрованому ринку праці України у 2018-2022рр., тис. од.

Джерело: побудовано за даними Державної служби зайнятості [4]

Серед основних причин зменшення кількості зареєстрованих безробітних у 2022 році аналітики Центру Разумкова зазначають такі як:

- виїзд значної кількості українців працездатного віку за кордон;
- відтермінування графіків подання роботодавцями відповідної звітності з праці до Державної служби зайнятості та Служби статистики України через військовий стан;
- відсутність повних та достовірних даних із тимчасово окупованих територій;
- зміни у трудовому законодавстві України, викликані воєнним станом, що значно впливають на статистику праці;

- зменшення кількості звернень громадян до Державної служби зайнятості через існування можливості бути скерованими на громадські роботи, військову службу тощо [5].

За ознакою видів економічної діяльності серед офіційно зареєстрованих безробітних, які раніше мали професійний досвід, 21% працювали у сфері оптової та роздрібною торгівлі, по 15% – на підприємствах переробної промисловості та у сільському господарстві, 14% – у державному управлінні та соціальному страхуванні [4].

Зважаючи на ситуацію в країні, зокрема, що стосується ринку праці, навесні 2022 року з боку держави були впроваджені ряд ініціатив:

- Відповідно до постанови КМУ № 334 від 19 березня 2022 р. «Деякі питання реєстрації, перереєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу, нарахування та виплата допомоги по безробіттю на період дії воєнного стану» спрощується процедура отримання статусу безробітного та призначення допомоги по безробіттю під час війни;
- Роботодавці отримали додаткові економічні стимули у випадку працевлаштування внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у вигляді надання їм допомоги на виплату заробітної плати ВПО у розмірі 6500грн;
- Важливою ініціативою стало створення програми релокації бізнесу із територій зон бойових дій до більш безпечних Західних регіонів України [6]. Відповідно

до програми, підприємство отримає пакет державної підтримки, що включає в себе: підбір місця розташування для потужностей підприємства; - допомога з перевезенням на нову локацію; сприяння в розселенні працівників та пошуку нових співробітників; підтримка у відновленні логістики, закупівлі сировини та пошуку ринків збуту. *Лідерами з розміщення релокованих підприємств є Львівська, Чернівецька, Закарпатська області. Переміщують переважно підприємства переробної промисловості (харчової, легкої, хімічної, металообробної, деревообробної), ІТ-сфери.*

Проте, так звана внутрішня міграція створює певний негативний тиск на ринок праці, оскільки у східних регіонах України населення було зайняте більшою мірою у сфері промислового виробництва, порівняно із центральними і західними областями, куди воно переміщується. Такі процеси призводять до певних структурно-кваліфікаційних диспропорцій на ринку праці.

Перший значний стрибок працевлаштування під час війни відбувся вже наприкінці літа, переважно у м. Києві та деяких інших великих містах, подаль від прифронтових територій, що зумовлено переважно поверненням родин до своїх домівок, де стало відносно безпечно і діти можуть відвідувати навчальні заклади.

Географія попиту на ринку праці за рік війни практично не змінилася: найчастіше люди шукають роботу у великих містах. Проте, свої позиції значно втратив Харків, що у довоєнний період входив у першу п'ятірку міст за величиною попиту (в середньому припадало 2800 вакансій). З 24 лютого по середину грудня 2022 року, згідно із результатами дослідження агенства Jooble, пропозиція роботи в Україні була розподілена в основному між великими містами (див. рис. 2).

Війна змінила і галузевий розподіл вакансій на ринку праці. У лютому 2022 року найбільше вакансій було у таких сферах діяльності як HR, торгівля, виробництво, транспорт і логістика, будівництво й архітектура. Станом на грудень 2022 року галузева структура попиту і пропозиції виглядала наступним чином (табл. 1). Згідно даних кадрового порталу Work.ua у 2022 році стабільно високим серед роботодавців був попит на такі професії як продавець-консультант, менеджер з продажу, бухгалтер, водій та кухар.

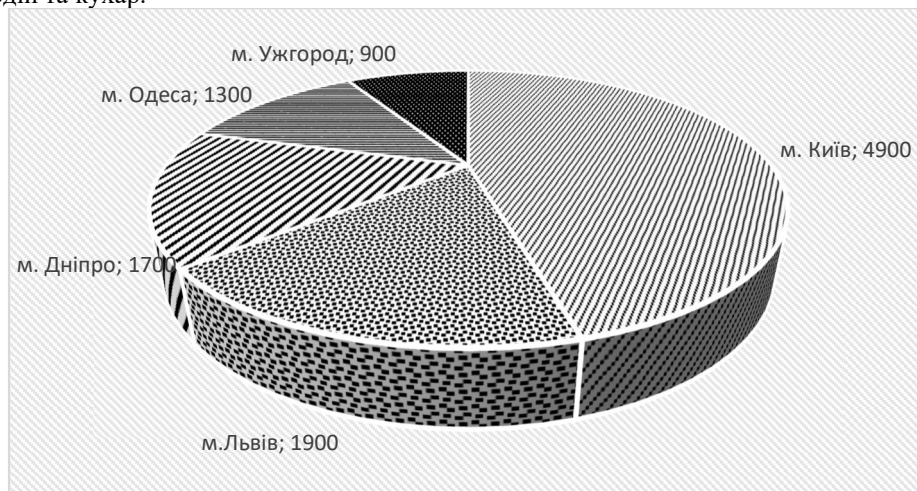

Рис. 2. Географічна структура топ-5 пропозиції робочих місць у період з 24 лютого по грудень 2022 р.

Джерело: побудовано за даними Jooble [7]

Таблиця 1

TOP-10 сфер діяльності за кількістю резюме та вакансій у грудні 2022 року

Кількість резюме, од.		Кількість вакансій, од.	
Торгівля	7100	Торгівля	5620
Адміністративний персонал/водії/кур'єри	5909	Виробництво/інженери/технологи	5213
Студенти/початок кар'єри/без досвіду	5600	Продажі/клієнт-менеджмент	4110
Продажі/клієнт-менеджмент	3072	Адміністративний персонал/водії/кур'єри	3452
Готелі/ресторани/кафе	2044	Медицина/фармацевтика/охорона здоров'я	2950
Логістика/митниця/склад	1500	Готелі/ресторани/кафе	2490
Виробництво/інженери/технологи	1347	ІТ	2556
Робочі спеціальності/персонал для дому	1182	Маркетинг/реклама/PR	2166
Медицина/фармацевтика/охорона здоров'я	1050	Логістика/митниця/склад	2050
ІТ	791	Бухгалтерія/податки/фінанси підприємств	1952

Джерело: складено за даними [8]

У деяких сферах діяльності зберігається критично низька кількість вакансій незважаючи на загальне збільшення пропозицій на ринку праці внаслідок певного зростання економічної активності населення восени та повернення частини мігрантів. Також варто припустити, що дані з приводу кількості вакансій не є повними, оскільки має місце значна тінізація ринку праці – багато вакансій пропонуються без оформлення, як підробіток тощо. Зрозуміло, що в таких умовах ні на легальну зарплату, ні на соціальні гарантії, ні на стаж українці не можуть розраховувати.

Як зазначають фахівці з НІСД, поглиблення наявних диспропорцій на ринку праці варто очікувати і у період післявоєнного відновлення, оскільки буде відбуватися прогнозоване зростання попиту на фахівців будівельної промисловості та суміжних з нею галузей, медичних працівників, реабілітологів, фахівців ІТ-сфери. Зважаючи на масштаби руйнувань промислових підприємств і тривалість відновлення зруйнованих потужностей, попит на працівників деяких промислових видів діяльності певний час буде порівняно низьким [10].

На ринку праці структура пропозицій кваліфікованої робочої сили також зазнала певних змін, які загалом зумовлені такими чинниками:

- зменшення кількості робочої сили через внутрішню і зовнішню міграцію та підвищену смертність людей працездатного віку у зв'язку із воєнними діями;
- зростання кількості працівників з обмеженими можливостями, проте рівень їхньої кваліфікації та перелік робіт, які вони можуть виконувати, значно відрізняється від довоєнного періоду;
- збільшення на ринку праці пропозиції від жінок і підлітків, яким доводиться брати на себе більше обов'язків та відповідальності, щоб забезпечити сім'ї [5].

Європейська Бізнес-Асоціація спільно з виданням „Управління персоналом” на основі власних досліджень [9] опублікували дані щодо релокації працівників чи компаній за кордон. У зв'язку з воєнним станом в Україні 96 % опитаних роботодавців заявили, що у них є працівники, які переїхали за кордон. Так, більшість компаній (56%) зазначають, що працівники, які отримали тимчасовий захист у країнах ЄС не

працевлаштувалися там та продовжують працювати на свою компанію дистанційно й отримують заробітну плату. Також є 25 % опитаних компаній, працівники яких знайшли роботу за кордоном, але продовжують також працювати на свою компанію дистанційно. Є частина роботодавців (8%), які попросили колег, що працюють за кордоном, але не бажають припинити трудові відносини з компанією в Україні, написати заяви на відпустки без збереження заробітної плати на погоджений термін [9]. Серед найпопулярніших країн для релокації є Польща, Німеччина, Чехія, Італія. Такі дані свідчать про те, що ринок праці після завершення війни може розраховувати на повернення в Україну значної кількості вимушених мігрантів.

Ще одним наслідком воєнного стану для ринку праці є зниження доходів населення. Сайти з пошуку роботи підраховали, що середня зарплата в Україні у 2022 році складала 15 тис. грн. та значно різнилася за містами і регіонами. Так, згідно даних порталу work.ua, найвищий середній рівень заробітної плати зафіксовано у м. Києві (18 тис. грн) та м. Львові (16 тис. грн), а найнижчий у Кривому Розі, Сумах та Чернігові (12,5 тис. грн) [10]. Згідно офіційних даних Державної служби зайнятості України середня заробітна плата по Україні станом на 1 січня 2023 року складала 10 084 грн [4].

Таблиця 2

Середня заробітна плата у вакансіях за професійними групами станом на 1 січня 2023 року, грн [4]

Професійні групи працівників	
професіонали	11 509
законодавці, службовці, керівники	11 219
робітники з обслуговування, експлуатації обладнання	10 985
кваліфіковані робітники з інструментом	10 724
фахівці	9 750
кваліфіковані робітники сільського господарства	9 093
технічні службовці	7 950
працівники сфери торгівлі та послуг	7 724
найпростіші професії	7 509
У середньому по Україні	10 084

Якщо розглядати галузеву структуру рівнів заробітної плати у 2022 році, то найвищі середні зарплати зафіксовано в ІТ-сфері (окремні пропозиції сягають 110 тис. грн), у сфері нерухомості (30 тис. грн), топ-менеджменту (27 тис. грн), транспорту (22 тис. грн), продажів та сільського господарства (20 тис. грн). Найнижчі середні зарплати – у сферах страхування, роздрібно́ї торгівлі та охорони [11].

Проте у цілому за 2022 рік рівень середньої зарплати значно не змінився, відзначалися лише певні тимчасові коливання у переломні для країни весняні місяці. Фахівці зазначають, що дещо змінився сам підхід роботодавців до пошуку працівників: все частіше беруть на роботу людей із досвідом, менше початківців, оскільки навчання і розвитку персоналу стали приділяти менше часу.

Сьогодні багато українців стикаються із проблемами пошуку роботи чи додаткового заробітку. У багатьох випадках працівників оформляють на умовах мінімальної зарплати, неповної зайнятості, використовуючи надання відпусток за власний рахунок, вважаючи це напрямами оптимізації в умовах війни. Те, що вчора здавалося збитковим, сьогодні для підприємств стає єдиним способом виживання, а для багатьох людей – можливістю отримати мінімальні засоби для існування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Як свідчить історичний досвід повоєнної відбудови багатьох країн, ми можемо зіткнутися із тривалими ефектами війни: довгостроковою стагнацією виробничої активності та виникненням хронічного безробіття. Стабілізація ринку праці у воєнний період та його відновлення після війни є дуже важливим завданням, що потребує реалізації у багатьох напрямках державної політики на усіх управлінських рівнях і підтримки міжнародної спільноти.

Станом на січень 2023 року, за словами прем'єр-міністра України Д. Шмигала, збитки, завдані Україні внаслідок війни, перевищують 700 млрд. дол [12]. Потреби на відновлення значно зросли через значні руйнування житлового фонду та постійні атаки Росії на інфраструктуру України. Зважаючи на це, у післявоєнний період варто очікувати збільшення попиту на ринку праці, насамперед, на технічні професії, необхідні для відбудови України. Експерти проєкту Future of Work, що реалізується у рамках програми „Мріємо та діємо” визначили, що особливо потребуватимуть кваліфікованих кадрів будівництво, сільське господарство, виробництво продуктів харчування, торгівля, логістика, виробництво хімічної продукції, а також з'являтимуться нові робочі місця у галузі енергетики [13].

Варто враховувати, що на ринку праці, як і в економіці в цілому, прослідковується тенденція до активної діджиталізації бізнес-процесів та державних послуг. Тому IT-спеціалісти поступово інтегруватимуться в інші професійні сфери та стануть невід'ємною частиною традиційних суб'єктів ринку праці. Проте, такий стрімкий розвиток технологій спровокує також і розрив цифрових навичок пошукувачів роботи із новими вимогами тих чи інших посад і професій. Крім того, сьогодні у світі спостерігається значний інтерес до R&D у військовому секторі не тільки у сегменті озброєння, а й кібертехнологій, що також визначатиме попит на відповідних фахівців на ринку праці.

Актуальними напрямом у післявоєнному розвитку українського бізнесу стане тенденція до осучаснення підприємств та технологій до світових стандартів, активізація використання іноземних інвестицій, екологізація продуктів і послуг, курс на зелену економіку. Також варто звернути увагу на необхідність створення нових соціальних робочих місць, що зумовлено потребою у підтримці та реабілітації населення під час і після війни, формування інклюзивних трудових колективів та команд, адаптацію до нових умов роботи внутрішньо переміщених осіб тощо.

Ще однією тенденцією на ринку праці у сучасних умовах має стати налагодження напрямів роботи та забезпечення необхідним кваліфікованим персоналом сферу логістики, адже України завжди була і є експортно орієнтованою державою. Війна значно ускладнила, підняла у ціні, а подекуди й унеможливила традиційні логістичні потоки, зокрема, авіа- та морським транспортом. Тому варто особливо увагу бізнесу і держави акцентувати сьогодні на пошук альтернативних логістичних шляхів та підтримку працівників цієї сфери.

Особливими у найближчі роки будуть і технології рекрутингу, вимоги роботодавців до кандидатів на вакантні посади, обсяги держзамовлення на фахівців певних спеціальностей у закладах вищої освіти, а також значних змін потребуватиме саме змістовне наповнення освіти, оскільки навик та компетенції майбутніх фахівців повинні будуть враховувати особливості роботи у нових воєнних та повоєнних умовах.

Сьогодні Україна є одним із основних об'єктів уваги у світовому масштабі, тому варто використати усі можливості та переваги, які нам надає таке становище, навіть якщо воно зумовлене війною. Саме тому ринок праці у найближчій перспективі має бути зорієнтованим на повернення та ефективний розвиток людського потенціалу в Україну, який зазнав значних втрат в умовах війни. Перемогти у війні буде складно

без належного функціонування ринку праці та економіки в цілому, що дозволить у результаті українцям забезпечувати себе і підтримувати Збройні сили.

1. Кічурчак М. Економічні детермінанти і наслідки війни в Україні: аналіз на основі неповних даних. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2022. Вип. 62. С.13-32.
2. Вплив кризи в Україні на сферу праці: попередня оцінка. Аналітична записка МОП. URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-05/UKR_Brief%20note_11May-2022.pdf.
3. Global labour market to deteriorate further as Ukraine conflict and other crises continue. URL: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_859191/lang-en/index.htm.
4. Попит та пропозиція на зареєстрованому ринку праці у 2022 році. Державна служба зайнятості України. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/67>.
5. Пищуліна О., Маркевич К. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрями стабілізації. Аналітична записка. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf>.
6. Програма релокації підприємств. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprims>.
7. Міроненко Т. Пропозиція впала на 57%, попит – на 16%. Як виглядає ринок праці України під час війни. URL: <https://forbes.ua/news/propozitsiya-vpala-na-57-popit-na-16-yak-viglyadae-rinok-pratsi-ukraini-pid-chas-viyni-doslidzhennya-15122022-10526>.
8. Гончаренко К. Як війна вплинула на ринок праці, рівень зарплат та роботу компаній у 2022 році? URL: <https://budni.rabota.ua/ua/victory/yak-viyna-vplinu-na-rinok-pratsi-riven-zarplat-ta-robotu-kompaniy-u-2022-rotsi-analitika-vid-roboty-ua>.
9. Дослідження ринку праці України. URL: <https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2022/05/Doslidzhennya-analiz-rynku-pratsi.pdf>.
10. Ринок праці в умовах війни: тенденції та перспективи. НІСД. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/rynok-pratsi-v-umovakh-viyny-tendentsiyi-ta-perspektyvu>.
11. Ринок праці 2023: де зараз найбільші зарплати та яких спеціалістів шукають. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/25/696322/>
12. Збитки України від війни перевищують 700 млрд. дол. URL: <https://suspilne.media/351844-zbitki-ukraini-vid-vijni-perevisuut-700-mlrd-smigal/>.
13. Атрощенко А. Робота в Україні у наступні три роки: на що очікувати та як діяти. URL: <https://speka.media/trendi-ta-rekomendaciyi-shhodo-roboti-maibutnyogo-v-ukrayini-do-2025-roku-pid-vplivom-naslidkiv-povnomasstabnoyi-viini-p1oqdv>.

References

1. Kichurchak M. (2022) Ekonomichni determinanty i naslidky viyny v Ukrayini: analiz na osnovi nepovnykh danykh [Economic determinants and consequences of the war in Ukraine: an analysis based on incomplete data]. *Bulletin of Lviv University. The series is economical*, vol. 62, pp.13-32 [in Ukrainian].
2. Vplyv kryzy v Ukrayini na sferu pratsi: poperednya otsinka. Analitychna zapyska MOП. [The impact of the crisis in Ukraine on the labor sphere: a preliminary assessment. Analytical note of the ILO]. Retrieved from https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-05/UKR_Brief%20note_11May-2022.pdf.
3. Global labour market to deteriorate further as Ukraine conflict and other crises continue. Retrieved from https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_859191/lang-en/index.htm.

4. Popyt ta propozyziya na zareyestrovanomu rynku pratsi u 2022 rotsi. Derzhavna sluzhba zaynyatosti Ukrayiny [Demand and supply on the registered labor market in 2022. State Employment Service of Ukraine] Retrieved from <https://www.dcz.gov.ua/analytics/67>.
5. Pyshchulina O., Markevych K. Rynok pratsi v umovakh viyny: osnovni tendentsiyi ta napryamy stabilizatsiyi. Analychna zapyska [The labor market in the conditions of war: main trends and directions of stabilization. Analytical note] Retrieved from <https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf>. [in Ukrainian].
6. Prohrama relokatsiyi pidpryemstv. Ministerstvo ekonomiky Ukrayiny [Enterprise relocation program. Ministry of Economy of Ukraine] Retrieved from <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprims>.
7. Mironenko T. Propozyziya vpala na 57%, popyt – na 16%. Yak vyhlyadaye rynek pratsi Ukrayiny pid chas viyny [Supply fell by 57%, demand by 16%. What does the labor market of Ukraine look like during the war] Retrieved from <https://forbes.ua/news/propozyziya-vpala-na-57-popyt-na-16-yak-viglyadae-rynek-pratsi-ukraini-pid-chas-viyni-doslidzhennya-15122022-10526>. (accessed 21 January 2023) [in Ukrainian].
8. Honcharenko K. Yak viyna vplynula na rynek pratsi, riven' zarplat ta robotu kompaniy u 2022 rotsi? [How did the war affect the labor market, the level of wages and the work of companies in 2022?] Retrieved from <https://budni.rabota.ua/ua/victory/yak-viyna-vplynula-na-rynek-pratsi-riven-zarplat-ta-robotu-kompaniy-u-2022-rotsi-analitika-vid-roboty-ua> [in Ukrainian].
9. Doslidzhennya rynku pratsi Ukrayiny [Study of the labor market of Ukraine] Retrieved from https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2022/05/Doslidzhennya_analiz-rynku-pratsi.pdf. [in Ukrainian].
10. Rynok pratsi v umovakh viyny: tendentsiyi ta perspektyvy. NISD. [The labor market in the conditions of war: trends and prospects] Retrieved from <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/rynek-pratsi-v-umovakh-viyny-tendentsiyi-ta-perspektyvy>.
11. Rynok pratsi 2023: de zaraz naybil'shi zarplaty ta yakikh spetsialistiv shukayut'. [Labor market 2023: where are the highest salaries now and which specialists are in demand] Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/25/696322/> [in Ukrainian].
12. Zbytky Ukrayiny vid viyny perevyschuyut' 700 mlrd. dol. [Ukraine's losses from the war exceed 700 billion dollars] Retrieved from <https://suspilne.media/351844-zbitki-ukraini-vid-vijni-perevisuut-700-mlrd-smigal/>
13. Atroshchenko A. Robota v Ukrayini u nastupni try roky: na shcho ochkuvaty ta yak diyaty [Work in Ukraine in the next three years: what to expect and how to act] Retrieved from <https://speka.media/trendi-ta-rekomendaciyi-shhodo-roboti-maibut-nyogo-v-ukrayini-do-2025-roku-pid-vplyvom-naslidkiv-povnomasstabnoyi-viini-ploqdv> [in Ukrainian].

THE MAIN TRENDS OF THE LABOR MARKET OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR

Oksana Zhuk

*Ivan Franko National University of Lviv, 79008 Lviv, Prospekt Svobody, 18
e-mail: oksana.zhuk@lnu.edu.ua; ORCID: 0000-0003-0979-6028*

Abstract. The peculiarities of the functioning of the labor market of Ukraine in the conditions of war are considered. The latest changes in the labor market during the full-scale invasion of the Russian Federation are analyzed. Emphasis is placed on the insufficient

amount of reliable update data on the main indicators of the labor market for the last period, which is due to the difficulty of conducting proper statistical observations and analytics in the conditions of martial law. A comparison of the main indicators of the labor market with the previous year was carried out, in particular with regard to the unemployment rate, the number of vacancies and resumes, the level of average wages. An analysis of the sectoral? Professional and geographical structure of the national labor market in 2022 was carried out. The most in-demand areas of activity, professions and features of the demand of employers and job seekers in 2022-2023 have been determined. An assessment of the structure and other characteristics of the supply of qualified labor on the market was made, and the main problematic points were identified. The main legislative initiatives and other methods of state regulation of the labor market and support of employees and employers in the conditions of martial law have been analyzed. The peculiarities of the organization of the work of workers who were forced to migrate from Ukraine are summarized and the possibilities and conditions of their return to their homeland have been assessed. The primary directions of the restoration and development of the labor market in the war and post-war periods have been outlined. Expected features of employment in the near future, emphases in the requirements of employers to applicants for vacant positions, directions of transformation of skills and competencies of searchers have been determined. It is substantiated that the support and development of the labor market is one of the immediate needs of the post-war development of the economy of Ukraine, and the provision of work is an integral part of the social policy of post-war recovery and economic security of the country.

Keywords: labor market, war, unemployment, employers, vacancies, remote work, migration, relocation, average salary.

Стаття надійшла до редколегії 27.12.2022
Прийнята до друку 02.02.2023